

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบศึกษาพหุกรณี (Multicase studies) โดยการศึกษาเด็กเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน 2 ลักษณะ คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท เหตุผลที่เลือกโรงเรียน 2 ลักษณะ เพราะความแตกต่างกันในด้านสภาพชุมชน การดำเนินชีวิต อาชีพ สภาพครอบครัว การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบุคคลอื่น และความแตกต่างกันด้านความพร้อมของโรงเรียน 2 ลักษณะนี้ ในด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา สถานที่ อุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาความรู้ และทักษะของนักเรียน (ปรีชญา เวสารัชช, 2527) ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กเรียนพบปัญหาและแก้ปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ยังมีการวิจัยที่พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กที่อยู่ในเมือง และเด็กที่อยู่ในชนบทมีความแตกต่างกัน (เพ็ญศิริ ชุตติกุล, 2522 ; อรุณฯ หลิมประเสริฐ, 2520 ; Oppen, 1971 ; Guadia, 1972) จากเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในโรงเรียน 2 ลักษณะนี้ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) การซักถามกรณีศึกษาครู เพื่อน พ่อแม่ (บางกรณีศึกษา) โดยมีระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนประมาณ 1 ภาคเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) การจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) วิเคราะห์ความตรงของข้อมูล โดยการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation Analysis)

กรณีศึกษา

กรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งดำเนินการเลือกตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเลือกโรงเรียน

1.1 สํารวจโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

1.2 พิจารณาโรงเรียนที่จะเลือกศึกษาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ก. ที่ตั้ง

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล และนอกเขตสุขาภิบาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบโรงเรียนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และโรงเรียนไม่ได้ติดกับทางหลวง

ข. ความปลอดภัยและความสะดวก

โรงเรียน และชุมชนรอบโรงเรียนมีความปลอดภัยและมีความสะดวกพอที่จะเข้าไปดำเนินการเก็บข้อมูลได้จนสิ้นสุดการวิจัย

ค. ความร่วมมือ

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนและครู ในการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินการเก็บข้อมูลได้จนสิ้นสุดการวิจัย

ง. จำนวนนักเรียน

ในห้องเรียนที่เลือกศึกษา มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ต่ำกว่า 20 คน

1.3 เลือกโรงเรียนเพื่อศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง 1 โรงเรียน และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท 1 โรงเรียน หลังจากนั้นเลือกห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน เพื่อศึกษานักเรียนในห้องนั้น ในการเลือกโรงเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นั้น พบปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือของครูผู้สอนในการอนุญาตให้

เก็บข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในโรงเรียนนาน 1 ภาคเรียน ในการสังเกต พฤติกรรมของนักเรียนทั้งนอกชั้นเรียนและในชั้นเรียน ทำให้ครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บางท่าน ไม่สะดวกใจในการทำงาน ผู้วิจัยจึงต้องเลือกโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูให้ความร่วมมือในการ เก็บข้อมูล โดยอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้จนสิ้นสุดการวิจัย โรงเรียนที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในครั้งนี้ มีลักษณะความเป็นชุมชนเมือง และชุมชนชนบทชัดเจนทุกประการ ดังนี้

ก. โรงเรียนในชุมชนเมือง

ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ชุมชนรอบโรงเรียน เป็นชุมชนหนาแน่น ประชาชนประกอบอาชีพหลากหลายนอกเหนือจากการเกษตรกรรม เช่น ทำงานบริษัท รับราชการ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ขับรถ รับเหมาก่อสร้าง ทำงานก่อสร้าง ทำงาน ในโรงงานอุตสาหกรรม ในชุมชนจะมีศูนย์กลางความเจริญต่าง ๆ เช่น ศูนย์การค้า สถานที่ราชการ สถานศึกษา สถานเริงรมย์ โรงภาพยนตร์ ตลาด โรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังพบปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ปัญหาจราจรติดขัดในช่วงเวลาเร่งด่วน ยาเสพติด อาชญากรรม สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนเป็นไปเพื่อหน้าที่การงาน มากกว่าเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว

ข. โรงเรียนในชุมชนชนบท

ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ การเดินทางเข้าสู่โรงเรียนสามารถเดินทางได้ทั้งทางเรือและทางรถยนต์ตามถนนลูกรัง ประชาชน ส่วนใหญ่ในชุมชนมีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา การประมง จับกุ้ง จับปลา ซึ่งมีทั้งในลักษณะที่ทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว และทำการเกษตรควบคู่ไปกับการทำงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมหรือรับจ้างทั่วไป บ้านเรือนของประชาชนในชุมชนมักจะปลูกอยู่ห่างกันตาม บริเวณบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา และประชาชนที่มีบ้านเรือนใกล้ ๆ กันมักจะ เป็นญาติหรือมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกัน

1.4 เมื่อผู้วิจัยได้โรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยเลือกห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ห้องเรียน ดังนี้

ก. โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง เนื่องจากมีห้องเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 จำนวน 9 ห้องเรียน ผู้วิจัยเลือกห้องเรียนที่มีประธานนักเรียน เพื่อจะได้ศึกษาปัจจัยที่ เกี่ยวกับการมอบหมายบทบาทหน้าที่ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนในห้องนี้มีระดับผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนทุกระดับ และมีลักษณะภูมิหลังทางครอบครัวหลากหลาย ทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยงดู และสภาพครอบครัว

ข. โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท เนื่องจากมีห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพียง 1 ห้องเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกห้องเรียนนั้นในการศึกษาฝึกเรียนในห้อง

2. การเลือกกรณีศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้ครอบคลุมกรณีศึกษา 2 กรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1 ได้แก่ ฝึกเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง

กรณีศึกษาที่ 2 ได้แก่ ฝึกเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท

การศึกษาทั้ง 2 กรณีศึกษา แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาเบื้องต้น ศึกษาพฤติกรรมของฝึกเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้องที่เลือกศึกษา

2. การศึกษาเจาะลึก ศึกษาพฤติกรรมของฝึกเรียนบางคนในห้องเรียนเดิม ซึ่งเลือกตามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหา และการแก้ปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้น ซึ่งได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับ เพศ ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพและภูมิหลังทางครอบครัว นอกจากนี้ยังพบปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกัน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูงกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและบุคลิกภาพกับภูมิหลังทางครอบครัว

ในการเลือกกรณีศึกษาเพื่อศึกษาเจาะลึก ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ก. นำข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดปัญหาและการแก้ปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้น มาพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตั้งเกณฑ์การเลือกกรณีศึกษา

ข. เลือกกรณีศึกษาตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และซักถามในช่วงต้นมาพิจารณา หลังจากนั้นนำข้อมูลและรายชื่อของกรณีศึกษาที่เลือกไปปรึกษาคูประจาชั้น เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม แล้วร่วมกันพิจารณาเลือกกรณีศึกษาทั้งหมดเพื่อให้ได้กรณีศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

กรณีศึกษาที่เลือกศึกษานองเรียน ทั้ง 2 โรงเรียน แสดงไว้ในตารางที่ 3
และตารางที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 กรณีศึกษาในโรงเรียนในชุมชนเมือง

ปี จัด สัมมนา	เพศ		ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน			ได้รับ มอบ หมาย	บุคลิกภาพ				ภูมิหลังทางครอบครัว			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	สูง	กลาง	ต่ำ	บทบาท หน้าที่	ก้าว ร้าว	เรียบร้อย	มี เงิน	เจต ดี	อยู่กับ พ่อแม่/ บุคคลอื่น	ได้รับ ความมอ บ	ฐานะ	
1. สีสุภา	/	/				/	/				/		กลาง	
2. วุฒิ	/	/				/		/			/	/	"	
3. กรณี		/	/			/	/				คา, ยาย		ดี	
4. กาญจนา		/	/			/		/			ป้า	/	กลาง	
5. นฤดาภ		/	/					/			ยาย	/	"	
6. สุกษณา	/			/			/				ย่า		"	พ่อแม่หย่าร้าง
7. พรณี		/		/			/				ยาย		"	"
8. สีราษุ	/			/				/			/	/	"	
9. วรณี		/		/					/		/	/	"	
10. วิศนา	/				/			/			ป้า		จน	
11. กัญญา		/			/				/		/	/	กลาง	
12. ฉลาด	/				/				/		/	/	"	
13. จวีระ		/			/				/		/	/	จน	
รวม	6	7	5	4	4	4	5	4	2	2		7		

ตารางที่ 4 การศึกษาในโรงเรียนในชุมชนชนบท

ปี จ ชื่อ สมมติ	เพศ		ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			ได้รับมอบหมาย	บุคลิกภาพ				ภูมิหลังทางครอบครัว			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	สูง	กลาง	ต่ำ	บทบาทหน้าที่	ก้าวร้าว	เรียบร้อย	ขี้เล่น	เฉย	อยู่กับพ่อแม่/บุคคลอื่น	ได้รับความอบอุ่น	ฐานะ	
1. สาชนัด	/	/				/	/				ตา ยาย		จน	พ่อแม่หย่าร้าง
2. กิรินทร์	/	/				/	/				/	/	กลาง	
3. สุน	/	/				/	/				/	/	"	
4. วิไล		/	/			/	/				/		"	
5. นกขุง		/	/			/	/				ยาย	/	จน	
6. วิภา		/	/					/			"	/	กลาง	
7. สุวิชน	/			/		/	/				ปู่ ย่า		จน	
8. กักดี	/			/			/				/	/	กลาง	
9. กัทธา		/	/				/				แม่		"	
10. สภาวรส		/	/				/				ปู่ ย่า	/	จน	
11. วิษา	/			/				/			/	/	"	
12. ไชยชนัด	/			/					/		/	/	กลาง	
13. อาภา		/		/				/			/	/	จน	
14. จิตร		/		/					/		/	/	"	
รวม	7	7	6	4	4	4	4	6	2	2		10		

เครื่องมือในการวิจัย

งานการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมืออยู่ 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

แบบบันทึกการสังเกต

แบบบันทึกการสังเกต เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล มีรายการต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและกรณีศึกษา ได้แก่ วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล สถานที่เก็บข้อมูล ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ชื่อกรณีศึกษา พฤติกรรม ดัชนี ข้อมูลจากการซักถาม การวิเคราะห์เบื้องต้น ข้อมูลที่ค้นหาเพิ่มเติมในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป และหมายเหตุ ตัวอย่างแบบบันทึกการสังเกตและข้อมูลจริงในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงไว้ใน ภาคผนวก ข.

แบบบันทึกลักษณะของโรงเรียน

แบบบันทึกลักษณะของโรงเรียน เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชน
 - 1.1 ที่ตั้งและสภาพของโรงเรียน
 - 1.2 การสาธารณสุขโรค
 - 1.3 ชุมชน และประชาชนในพื้นที่
 - ก. อาชีพ
 - ข. ลักษณะชุมชน
 - ค. การสนับสนุน และช่วยเหลือจากชุมชน

2. ลักษณะทั่วไป นโยบาย การดำเนินงานของโรงเรียน
 - 2.1 บุคลากร
 - 2.2 การดำเนินการ การบริหาร และนโยบาย
 - 2.3 กิจกรรมประจำวัน
3. ลักษณะของห้องเรียนที่ศึกษา
 - 3.1 ลักษณะทางกายภาพของห้องเรียน
 - 3.2 พฤติกรรมโดยทั่วไป
 - ก. กิจกรรมของนักเรียน
 - ข. การเรียนการสอนในห้องเรียน
 - ค. ลักษณะของนักเรียนในห้องเรียน

ดัชนี

ดัชนีเป็นรายการคำ เกี่ยวกับประเภทของเนื้อหา แบบแผนการแก้เนื้อหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเกิดเนื้อหาและการเลือกแบบแผนในการแก้เนื้อหา ซึ่งใช้ในการจำแนกจัดหมวดหมู่ ข้อมูลในบันทึกการสังเกต ตัวอย่างคำที่ใช้ เสนอไว้ในภาคผนวก ก

แบบจำแนกข้อมูลแบบวิเคราะห์เหตุการณ์

แบบจำแนกข้อมูลแบบวิเคราะห์เหตุการณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแยกเนื้อหาแต่ละเนื้อหาให้เห็นลักษณะต่าง ๆ ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่เกิดเนื้อหา จนกระทั่งเนื้อหาสิ้นสุดลง ซึ่งมีรายการต่าง ๆ ดังนี้ ลักษณะเนื้อหา พฤติกรรม/วิธีการแก้เนื้อหา ชื่อ/ลักษณะของผู้ก่อเนื้อหาและผู้แก้เนื้อหา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ก่อเนื้อหาและผู้แก้เนื้อหา บุคคลอื่น สถานที่เกิดเนื้อหา ความรู้ที่ใช้ แบบแผนในการแก้เนื้อหา การบรรลุเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้น ชื่อสรุปชั่วคราวและหมายเหตุ ตัวอย่างเครื่องมือและข้อมูลจริงในการศึกษาคั้งนี้ปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข

แบบประมวลข้อสรุป

แบบประมวลข้อสรุป เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อสรุปที่ได้ในแต่ละลักษณะ ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น แบบแผนการแก้ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาและการแก้ปัญหา และข้อมูลยืนยันความตรง ความถูกต้องของข้อสรุปแต่ละข้อ ตัวอย่างเครื่องมือและข้อมูลจริงในการยืนยันข้อสรุปในการศึกษาคั้งนี้ แสดงไว้ในภาคผนวก ข

สถานการณ์ที่ใช้เพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราว

สถานการณ์ที่ใช้เพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราว มีลักษณะ เป็น เกมงาให้เล่น เป็น สถานการณ์ให้นักเรียนตอบและแสดงความคิดเห็นหรือให้บอกวิธีการแก้ปัญหา สถานการณ์ที่มีทั้งลักษณะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และผู้วิจัยดัดแปลงมาใช้ ในการสร้างและดัดแปลงสถานการณ์นั้น ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนเก็บข้อมูลและในระหว่างเก็บข้อมูล โดยก่อนเก็บข้อมูลในโรงเรียน ผู้วิจัยได้สร้างและดัดแปลงสถานการณ์ดังนี้ คือ ปัญหาเทียนไข ปัญหาการช่อมอุปกรณ์ ปัญหาเก้าจุด เกมหอคอยฮานอย เกมพระกับเสือ สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบการแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยเมื่อผู้วิจัยสร้างและดัดแปลงสถานการณ์ขึ้นแล้ว ผู้วิจัยพาไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในแต่ละสถานการณ์ ความยากง่าย ภาษาที่ใช้ และพิจารณาว่านักเรียนแก้ปัญหาได้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงก่อนใช้จริง นอกจากนี้ยังมีสถานการณ์ผู้วิจัยสร้างขึ้นในระหว่างเก็บข้อมูลในระยะการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงการศึกษาเจาะลึกกรณีศึกษา สถานการณ์ที่สร้างขึ้นมาในช่วงนี้ ได้แก่ สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบการแก้ปัญหาในเวลาที่กำหนด สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ สถานการณ์ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยนำมาใช้ช่วงหลังของการเก็บข้อมูล เพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราว ที่สร้างขึ้น สถานการณ์ทั้งหมดเสนอไว้ในภาคผนวก ค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมตัวของผู้วิจัยเพื่อเก็บข้อมูล

ในการทำการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยมีบทบาทสำคัญมากในทุกขั้นตอนของการทำการวิจัย ตั้งแต่การวางแผน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยจึงต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ ต้องมีความรู้ในเรื่องที่ทาอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการได้อย่างชัดเจน ครบคลุม สามารถวิเคราะห์ ตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ศึกษายืนยันความข้อสรุป เชื่อมโยง และเปรียบเทียบข้อมูลที่ศึกษาได้ ดังนั้น ในการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับการแก้ไข้ปัญหา และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ไข้ปัญหา

1.2 ศึกษา แนวคิด วิธีการในการทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาทั้ง เอกสาร และงานวิจัยทางการศึกษาที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยด้านอื่น นอกจากนี้ ได้เข้าฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนวิชา เทคนิคการวิจัยภาคสนาม(Field Techniques) ซึ่งสอนโดย รศ. ดร. สุภางค์ จันทร์ทวนิช

2. การตรวจสอบความตรงในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงในการเก็บข้อมูล 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ตรวจสอบความตรงในการสังเกต การทำบันทึกการสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนเก็บข้อมูลจริงในโรงเรียนที่ศึกษา โดยก่อนที่จะออกไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้ออกไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่พบ วิธีการแก้้ปัญหาที่เลือกใช้และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาและการแก้้ปัญหา และทดลองใช้สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราวกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วนำข้อมูลมาฝึกทำบันทึกการสังเกตและฝึกวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาชี้แนะ ข้อบกพร่อง ข้อควรปรับปรุงในการเก็บข้อมูล แนวทางในการเก็บข้อมูล วิธีการบันทึกข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ

2.2 ตรวจสอบความตรงในการวิเคราะห์ ดีความ เลือกกรณีศึกษา และสรุป
ข้อมูล ในระหว่างการเก็บข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ ๆ ในประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

ก. การเลือกโรงเรียน การตั้งเกณฑ์การเลือกโรงเรียนและการพิจารณา
ตัดสินใจเลือกโรงเรียน

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การเลือกกรณีศึกษา และการตั้งเกณฑ์
การเลือกกรณีศึกษาเพื่อศึกษาเจาะลึกในช่วงต่อไป

ค. การหาข้อมูลมายืนยันข้อสรุปชั่วคราว ในระหว่างการเก็บข้อมูล
จากกรณีศึกษา เพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราว ความถูกต้องของข้อมูล ความครบถ้วนของข้อมูล
และการวางแผนวิธีการหาข้อมูลบางส่วนมายืนยันข้อสรุปชั่วคราวเพิ่มเติม

2.3 ชักถามข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษา และพิจารณาเลือกกรณีศึกษาร่วมกับ
ครูประจำชั้น

ก. หลังจากตั้งเกณฑ์เลือกกรณีศึกษาแล้ว ผู้วิจัยและครูประจำชั้นพิจารณา
คุณสมบัติของกรณีศึกษาในปัจจัยต่าง ๆ และเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ข. ในระหว่างการเก็บข้อมูลเพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราว ผู้วิจัยได้พูดคุย
ชักถามครูประจำชั้นและครูผู้สอนเกี่ยวกับข้อมูลบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาและหาข้อสรุป
ให้พิจารณา

3. การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือน
พฤศจิกายน 2537 ถึงเดือนมีนาคม 2538 การเก็บข้อมูลนั้น แบ่งตามวิธีการเก็บข้อมูล
ได้ 4 ลักษณะ คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การชักถามกรณีศึกษา ครูผู้สอน เพื่อนและพ่อแม่
(บางกรณีศึกษา) การเก็บข้อมูลยืนยันโดยให้กรณีศึกษาแก้ปัญหาสถานการณ์ที่สร้างขึ้นและดัดแปลงขึ้นมาและ
การศึกษาเอกสาร ถ้าแบ่งตามช่วงเวลาและลักษณะของข้อมูลที่ได้ จะแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

3.1 การศึกษาเบื้องต้น

การศึกษาเบื้องต้น เป็นการเก็บข้อมูลในช่วงแรกของการวิจัยในช่วงเดือน
พฤศจิกายน - ธันวาคม 2537 ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

ก. การทำความเข้าใจเคย ผู้วิจัยเข้าไปแนะนำ

ตัวกับผู้บริหาร ครู นักเรียน แล้วผู้วิจัยชี้แจงเหตุผลในการเก็บข้อมูลและลักษณะวิธีการเก็บข้อมูลให้ผู้บริหารและครูทราบ ขอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โรงเรียน ครู ห้องเรียนที่เลือกศึกษา และนักเรียนในห้องเรียนจากผู้บริหารและครูประจำชั้น เพื่อศึกษาลักษณะและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนนักเรียนและครู สังเกตพฤติกรรมโดยทั่วไปของนักเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและพฤติกรรมอื่น ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น ในสนาม ในโรงอาหาร และที่อื่น ๆ ในโรงเรียน ประมวลแหล่งที่พบว่าเป็นแนวทางในการสังเกตในครั้งต่อไป ทำความคุ้นเคย และสนิทสนมกับนักเรียน โดยการพูดคุยซักถามประวัติ ให้ความช่วยเหลือ และแนะนำเกี่ยวกับการบ้าน แบบฝึกหัด และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรับประทานอาหาร การร่วมกิจกรรมในบางวิชา ได้แก่ ศิลปะ งานบ้าน เป็นต้น

ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อประมวลแหล่งที่พบว่าเป็นปัญหานั้น ผู้วิจัยพบว่า แหล่งที่เกิดปัญหา ได้แก่ ในห้องเรียนในขณะที่ครูกำลังสอนอยู่ ห้องเรียนขณะที่ครูให้ทำกิจกรรม เช่น การทำแบบฝึกหัด ทำงานในวิชาศิลปะ งานบ้าน งานประดิษฐ์ และการทดลอง ในห้องเรียนในขณะที่ครูไม่อยู่ในห้อง ทั้งในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน ช่วงพักเที่ยง และในเวลาว่าง ซึ่งพบว่าในห้องเรียนขณะที่ครูไม่อยู่นั้นจะเกิดปัญหามากที่สุด นอกจากนี้ก็พบปัญหาในสนามขณะเล่นในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ช่วงพักเที่ยง และช่วงเวลาว่าง ในห้องสมุด ในโรงอาหาร ในห้องสหกรณ์ ในห้องพยาบาล บริเวณหน้าห้องผ้า หน้าอาคารในขณะที่มองดูเพื่อนเล่น หรือเล่นเอง ในการเข้าแถวทั้งตอนเช้า ตอนเที่ยงและตอนเย็นก่อนกลับบ้าน โดยเมื่อผู้วิจัยรู้แหล่งที่เกิดปัญหาแล้ว ผู้วิจัยจะวางแผนการสังเกตพฤติกรรมการแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างครอบคลุมทุกแหล่งทุกช่วงเวลาหลาย ๆ ครั้ง โดยเฉพาะแหล่งที่พบว่าเป็นปัญหามาก จะสังเกตพฤติกรรมการแก้ปัญหาในแหล่งนั้น ๆ มากกว่าแหล่งอื่น

ช่วงการทำความคุ้นเคยนี้ ในโรงเรียนนี้เป็นชุมชนเมืองนั้น

ในวันหลังของสัปดาห์แรก นักเรียนส่วนใหญ่จะคุ้นเคยและสนิทสนมกับผู้วิจัย โดยจะเข้ามาซักถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้วิจัย ขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการบ้านหรือแบบฝึกหัด เล่าเรื่องเพื่อนสนิทหรือพ่อแม่ ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัว เช่น การขัดแย้งกับเพื่อน ครู หรือ พ่อแม่ โดยนักเรียนจะเรียกผู้วิจัยว่า "พี่" และมักมีขนม ผลไม้ ของขวัญ ของที่ระลึก มาฝากผู้วิจัย สำหรับนักเรียนในโรงเรียนในชุมชนชนบท นักเรียนส่วนใหญ่จะขี้อาย โดยเฉพาะนักเรียนหญิง ในช่วงแรกผู้วิจัย

จึงใช้วิธีการเข้าไปพูดคุยกับนักเรียนเป็นกลุ่ม 3 - 6 คน มากกว่าเป็นการคุยกับนักเรียนเพียงคนเดียว แต่ในสัปดาห์ที่ 2 นักเรียนจะสนิทสนมเข้ามาทักทาย น้าหนุ่มลูกอมมาฝาก และขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการบ้าน ในช่วงพักเที่ยง ผู้วิจัยจะรับประทานอาหารพร้อมกับนักเรียนในโรงอาหาร โดยพยายามนั่งกับนักเรียนทุก ๆ กลุ่ม จึงได้มีโอกาสพูดคุยและสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

ข. การเก็บข้อมูลเบื้องต้นในแต่ละวันนั้น ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียน ผู้วิจัยจะวางแผนไว้ก่อนว่าจะเก็บข้อมูลโดยการสังเกตในแหล่งใด ในช่วงเวลาใดบ้าง และจะเก็บข้อมูลโดยการซักถาม จากใคร ในเรื่องใด โดยใช้ข้อมูลจากการประมวลแหล่งที่พบปัญหา และข้อมูลจากการวิเคราะห์เบื้องต้นมาวางแผน ในช่วงการเก็บข้อมูลเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยจะซักถามนักเรียนทุกคน เกี่ยวกับภูมิหลัง ประวัติ สภาพความเป็นอยู่ การอบรมเลี้ยงดูของ พ่อ แม่ ทั้งซักถามข้อมูลของนักเรียนเอง และเพื่อนที่อยู่ใกล้หรือเพื่อนสนิท การซักถามทั้งซักถามแบบรายบุคคล และซักถามเป็นกลุ่ม ซักถามทั้งในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน ช่วงพักกลางวัน หรือในช่วงโมงว่างที่ครูไม่สอน นอกจากนี้ได้ซักถามครูเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ได้ข้อมูลไม่ชัดเจน เมื่อได้ข้อมูลทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมและการซักถามแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำบันทึกการสังเกตฉบับสมบูรณ์ สร้างข้อสรุปชั่วคราว และวางแผนในการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไปมายืนยันข้อสรุปชั่วคราว

เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกตครอบคลุมทุกแหล่ง ทุกช่วงเวลาทั้งหมดว่าเกิดปัญหา ผู้วิจัยได้ซักถามนักเรียนทุกคนแล้ว และพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และซักถามเกี่ยวกับการเกิดปัญหา การแก้ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีลักษณะซ้ำแบบเดิม ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อเลือกกรณีศึกษาสำหรับการศึกษาเจาะลึกในช่วงต่อไป

ค. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

หลังจากผู้วิจัย ได้สังเกตพฤติกรรมและซักถามนักเรียน เพื่อน ครู ไปประมาณ 3 - 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เบื้องต้น เกี่ยวกับประเภทของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาและการแก้ปัญหา แล้วนำข้อมูลมาสร้างข้อสรุปชั่วคราว สร้างเกณฑ์การเลือกกรณีศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลมายืนยันข้อสรุปชั่วคราวต่อไป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนในชุมชนเมืองนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นบางส่วนยังไม่ครบถ้วนเพียงพอ ส่วนโรงเรียนในชุมชนชนบทนั้น ผู้วิจัยได้หยุดเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเป็นเวลา 1 สัปดาห์

ในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยใช้เวลาในช่วง 2 เดือนแรก ของการเก็บข้อมูล โดยจะเก็บข้อมูลในโรงเรียนแต่ละแห่งติดต่อกันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงเวลาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นอย่างครอบคลุมทั้งสัปดาห์ โดยจะเก็บข้อมูลในแต่ละโรงเรียนสลับกันไปตลอดเวลา 8 สัปดาห์

3.2 การศึกษาเจาะลึก

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในช่วงปลายเดือนธันวาคม 2537 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีการดำเนินการดังนี้

ก. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และพบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาและการแก้ปัญหา ซึ่งได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย บุคลิกภาพ และภูมิหลังทางครอบครัวแล้ว ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาขึ้น และได้เลือกกรณีศึกษาตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยเลือกกรณีศึกษาในโรงเรียนในชุมชนเมืองจำนวน 13 คน และเลือกกรณีศึกษาในโรงเรียนในชุมชนชนบท จำนวน 14 คน เพื่อศึกษาเจาะลึก

ข. สังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษาและซักถามกรณีศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมการแก้ปัญหา ซักถามเพื่อนและครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการแก้ปัญหาของกรณีศึกษาและลักษณะพิเศษของกรณีศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียน บุคลิกภาพ สภาพครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลายแหล่งและข้อมูลหลาย ๆ ลักษณะ มาสนับสนุนข้อสรุปชั่วคราวที่สร้างไว้ และในการยืนยันข้อสรุปชั่วคราว บางลักษณะนั้น เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกตและการซักถามแล้ว พบว่า ข้อมูลไม่ครบถ้วนและผู้วิจัยไม่มั่นใจว่าข้อมูลที่มีอยู่จะยืนยันได้ ผู้วิจัยจะหาสถานการณ์ที่สร้างขึ้นและดัดแปลงขึ้นมาให้กรณีศึกษาแก้ปัญหา และหาข้อมูลที่ได้มายืนยันข้อสรุปชั่วคราวได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติในการแก้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหานั้นของนักเรียนในบางลักษณะ เช่น การแก้ปัญหาแบบกระบวนการสู่เป้าหมาย การแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

ในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและซักถามกรณีศึกษาคงละ 1 สัปดาห์ โดยแต่ละสัปดาห์จะเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษา 3 - 4 คน โดยเลือกกรณีศึกษาที่มีลักษณะอยู่กลุ่มเดียวกัน หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เสมอทั้งการขัดแย้ง การร่วมมือ การเล่นในสัปดาห์เดียวกัน

ในการศึกษาเจาะลึกนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลในโรงเรียนแต่ละแห่ง ติดต่อกัน 2 สัปดาห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของกรณีศึกษาครบถ้วน เนื่องจากในการ สังเกต ช่วงแรกพบว่า ในบางครั้งหลังจากเก็บข้อมูลในสัปดาห์แรกไปแล้ว กรณีศึกษาที่ศึกษาใน สัปดาห์แรกยังมีพฤติกรรมบางอย่างต่อเนื่องอีก การเก็บข้อมูลติดต่อกัน 2 สัปดาห์ในแต่ละโรงเรียน จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ครบถ้วน ต่อเนื่อง ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล ทั้งหมด 8 สัปดาห์

3.3 การตรวจสอบความตรง และความครบถ้วนของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงและความครบถ้วนของข้อมูลในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2538 ถึงต้นเดือนมีนาคม 2538 โดยดำเนินการใน 2 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ ข้อมูล จากการศึกษาเจาะลึกกรณีศึกษา ซึ่งทำพร้อมกับการเก็บข้อมูลของกรณีศึกษา และการเก็บข้อมูล เพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราวเพิ่มเติม ซึ่งทำในช่วงหลังจากการเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาเสร็จแล้ว ดังรายละเอียดที่เสนอต่อไปนี้

ก. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การซักถามและการแก้ปัญหามาใน สถานการณ์ที่สร้างขึ้นและดัดแปลงขึ้นมายืนยันข้อมูลมาวิเคราะห์อีกครั้ง เพื่อจะได้เห็นภาพรวม ของข้อมูลได้ชัดเจนว่า ยังขาดข้อมูลส่วนใดอีกบ้างแล้วนำมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อจะได้ วางแผนในการเก็บข้อมูลเพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราวต่อไป

ข. การเก็บข้อมูลเพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราวเพิ่มเติม ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ที่ยังขาดอยู่ตามวิธีการต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้ ได้แก่ การซักถามกรณีศึกษา ครู เพื่อน พ่อแม่ ของกรณีศึกษา (บางกรณีศึกษา) การสังเกตซ้ำในสถานการณ์อื่น ๆ และการแก้ปัญหามาใน สถานการณ์ปัญหาที่ใช้ยืนยันข้อสรุปชั่วคราว และซักถามความรู้สึก วิธีคิดแก้ปัญหานั้น ๆ

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละช่วง ทั้งการศึกษา เบื้องต้น การศึกษาเจาะลึก และการตรวจสอบข้อมูลในโรงเรียนแต่ละแห่งเสนอไว้ดังตารางที่ 5

เดือน	ช่วงเวลา การศึกษา สัปดาห์ที่	การศึกษาเบื้องต้น		การศึกษาเจาะลึก	การตรวจสอบ		หมายเหตุ
		เก็บข้อมูล	วิเคราะห์ ข้อมูล		วิเคราะห์ ข้อมูล	เก็บข้อมูล	
พ.ย.	1	ม					
	2	ช					
	3	ม					
	4	ช					
	5						
	1	ม	ม				
ธ.ค.	2	ช					
	3	ม	ม				
	4	ช					
	5			ม			
ม.ค.	1		ช				
	2			ช			
	3			ช			
	4			ม			
	5						
	1				ม		
ก.พ.	2			ช			
	3			ช	ช		
	4			ม	ม		
	5						
	1					ม	
มี.ค.	2					ช	

ม = โรงเรียนในชุมชนเมือง

ช = โรงเรียนในชุมชนชนบท

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้ 2 ลักษณะ ตามเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา คือ พิจารณาช่วงการวิเคราะห์ข้อมูล และพิจารณาวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละลักษณะมีดังนี้

1. การพิจารณาช่วงการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ช่วง คือ

ก. การวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล 2 แบบ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อพิจารณาข้อมูลทั่วไปที่พบแล้วนำมาสร้างเกณฑ์เลือกกรณีศึกษาและสร้างข้อสรุปชั่วคราว เพื่อหาข้อมูลมายืนยันในช่วงการศึกษาเจาะลึกต่อไป และการวิเคราะห์ข้อมูลเจาะลึก เพื่อดูภาพรวม และความครบถ้วนของข้อมูล แล้ววางแผนหาวิธีการในการเก็บข้อมูลที่ขาดอยู่มายืนยันข้อสรุปชั่วคราวให้มีความตรงความถูกต้อง

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เพื่อเขียนรายงานการวิจัยตามคำถามวิจัยที่สร้างขึ้น

2. การพิจารณาวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ก. การทาคัดชนีข้อมูล (Indexing) และการวิเคราะห์เบื้องต้น โดยเมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกตและการซักถามแล้วผู้วิจัยนำบันทึกการสังเกตมาทาคัดชนี สร้างข้อสรุปชั่วคราว (Memoing) และวางแผนในการหาข้อมูลเพิ่มเติมในการสังเกตครั้งต่อไปเพื่อยืนยันข้อสรุปชั่วคราว

ข. การจำแนกข้อมูล (Typology) แบบวิเคราะห์เหตุการณ์ (Event analysis) นำปัญหาแต่ละปัญหามาจำแนกให้เห็นลักษณะของปัญหาอย่างละเอียดทั้งกระบวนการตั้งแต่การเกิดปัญหาจนหมดปัญหา หลังจากนั้นนำปัญหาแต่ละประเภทมารวมกันและเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ อย่างละเอียด (Constant Comparison) เพื่อทำความเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของปัญหา และสร้างข้อสรุปชั่วคราวเพิ่มเติม

ค. การประมวลข้อสรุป และข้อมูลที่มายืนยันข้อสรุปชั่วคราว เมื่อหาข้อมูล
 มายืนยันข้อสรุปชั่วคราวแล้ว ก็จะได้ข้อสรุปที่มีความตรงถูกต้อง หลังจากนั้นหาข้อสรุปที่ได้ทั้งหมด
 มาประมวลตามลักษณะ ได้แก่ ข้อสรุปที่เกี่ยวกับลักษณะปัญหา แบบแผนการแก้ปัญหา และปัจจัยที่
 เกี่ยวข้อง โดยข้อสรุปแต่ละข้อ จะมีข้อมูลที่ได้จากการ สังเกต ซักถาม กรณีศึกษา ครูและเพื่อน
 ของกรณีศึกษามายืนยันความตรงด้วย

ตัวอย่างวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ ก. - ค. แสดงไว้ในภาคผนวก ข

ง. ส่งเคราะห์ข้อสรุปที่ได้เป็นบทสรุป เพื่อเขียนรายงานการวิจัย

หลังจากได้ข้อสรุปแล้วหาข้อสรุปมาเชื่อมโยง เปรียบเทียบข้อสรุปที่ได้
 ทั้งหมด เป็นบทสรุป และเขียนรายงานการวิจัย

ช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้นั้นแต่ละช่วงเสนอไว้

ดังตารางที่ 6

ศูนย์วิจัยทางสุขภาพ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนและวิธีการ วิเคราะห์ข้อมูล	ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูล		การวิเคราะห์ข้อมูล หลังการเก็บข้อมูล
	การวิเคราะห์ข้อมูล เบื้องต้น	การวิเคราะห์ข้อมูล เจาะลึก	
1. ทำดัชนีข้อมูล	/	/	-
2. จำนวนข้อมูลแบบ วิเคราะห์เหตุการณ์	/	/	-
3. เปรียบเทียบลักษณะของ ข้อมูล	/	/	/
4. ทำข้อสรุปชั่วคราว	/	/	/
5. หาข้อมูลมาสนับสนุนข้อสรุป ชั่วคราว	/	/	/
6. สร้างบทสรุป	/	/	/
7. เปรียบเทียบบทสรุป	/	/	/